

GLAGOLJAŠKO PUČKO CRKVENO
PJEVANJE U ŠIBENSKOJ BISKUPIJI

P J E V A N A B A Š T I N A

ZATON

ŽUPA SV. JURJA - ZATON

PJEVANA BAŠTINA

KNJIGA 4

BOOK 4

Nakladnik / Publisher:

Glavni i odgovorni urednik

Editor in chief:

Uredništvo serije "Glagoljaško pučko
crkveno pjevanje Šibenskoj biskupiji"
Editorial Board of the Series "Traditional
Church Singing in the Diocese of Šibenik":

Urednici izdanja "Zaton"

Editors of the Issue "Zaton"

Autori tekstova / Authors of the Texts:

Recenzenti

Transkripcija i unos notnih zapisa

Author of the Music Transcriptions:

Fotografije / Photographs:

Grafičko oblikovanje / Graphic Design:

Prijevod / Translated by:

Glazbeni urednik CD-ova

CD Music Editor:

Producenti CD-ova / CD Producers:

Urednik DVD-a/DVD Editor

Redakcija i scenaristi DVD-a
DVD Screenplay and Directed by:

Mastering CD-ova:

Mastering DVD-a:

Tisak / Printed by:

ISBN 978-953-7528-03-4

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod
brojem 711217

Sva prava pridržana.

Hrvatska kulturna udruga Pjevana baština

dr.sc. Dragan Nimac

dr.sc. Dragan Nimac, mr.sc. Joško Ćaleta,
Šime Radnić, Neven Skroza

dr.sc. Dragan Nimac, mr.sc. Joško Ćaleta,
Šime Radnić

mons. Ante Ivas, Šimun Radnić, dr.sc. Dragan
Nimac, mr. sc. Joško Ćaleta

dr.sc. Jerko Martinić, etnomuzikolog
Ivan Botica, prof., povjesničar

mr.sc. Joško Ćaleta

Šime Strikoman, Arhiv Strikoman Film,
Arhiv župe sv. Jurja u Zatonu,
Privatne zbirke mještana Zatona

Igor Krstičević

Ivana Grgurinović

Jaksa Primorac

Mladen Magdalenić (HRT)

dr. sc. Dragan Nimac

dr. sc. Dragan Nimac

Neno Kužina, Drago Siladi, HRT, Župski
ured Zaton

Vito Gospodnetić

Drago Ivanović

Grafika Markulin, Orfej

**GLAGOLJAŠKO PUČKO CRKVENO
PJEVANJE U ŠIBENSKOJ BISKUPIJI
ŽUPA SV. JURJA – ZATON KOD ŠIBENIKA**

A HERITAGE OF SONG

TRADITIONAL GLAGOLITIC CHURCH
SINGING IN THE DIOCESE OF SIBENIK

PARISH OF THE GIORGIE - ZATON

Hrvatska kulturna udruga Pjevana baština

Zagreb, 2009.

PJEVANA BAŠTINA

Multimedijalni komplet "Glagoljaško pučko crkveno pjevanje u župi sv. Jurja u Zatonu" četvrti je u nizu projekata hrvatske kulturne udruge „Pjevana baština”. Sadrži knjigu o zatonskoj povijesti i crkvenom pjevanju, dva nosača zvuka (CD - pučke crkvene liturgijske i paraliturgijske pjesme iz Zatonu), te jedan nosač slike i zvuka (DVD - prijenos svete Mise i dokumentarni film o Zatonu).

Bogatu duhovnu i pjevanu baštinu u Šibenskoj biskupiji, koja je stoljećima odolijevala svim teškoćama života na kamenu i moru, pokušali smo prikazati na naslovniči koja resi sve naše dosadašnje projekte: klesani Jurjevi likovi naših predaka sa šibenske prvostolnice na kamenoj pozadini, kip zaštitnika šibenske biskupije svetoga Mihovila, te znak HKU Pjevana baština. U tu cjelinu, pokazujući istodobno posebnost, na naslovniči se utapa i motiv zatonske župske crkve sv. Roka.

Raznolikost tradicijskog pjevanja u župi Zaton, kao i u ostalim župama Šibenske biskupije, svjedoči o hrvatskoj kulturno-tradicijskoj pjevanoj baštini koja neizmjerno obogaćuje sveukupnu glazbenu umjetnost. Pjevanje *po zatonski*, osim što pridonosi glazbenoj umjetnosti, ujedno čuva i promiče zatonski identitet.

Svi dosadašnji multimedijalni kompleti ostvareni su u suradnji sa župama i župnicima Šibenske biskupije, uz podršku šibenskog biskupa, te s Hrvatskom radiotelevizijom, Institutom za etnologiju i folkloristiku, kao i drugim javnim i znanstvenim kulturnim institucijama i pojedincima. Za realizaciju zatonskog projekta, uz gore spomenute, ističem moje najbliže suradnike Joška i Šimu, etnomuzikologa Jakšu Primorcu stručnog suradnika prigodom snimanja, zatonske crkvene pjevače, te zatonskog župnika don Marka Gregića. Zahvaljujem dvjema zatonskim mještankama Mirjani Jurić, koja je puno pridonijela u realizaciji ovog projekta, te Milki Živković koja je sa svojim pokojnim

mužem Ćirom, uz nekolicinu ostalih Zatonjana, najzaslužnija u očuvanju zatonskog crkvenog pjevanja poslije II. svjetskog rata, te iako u poodmakloj dobi još uvijek aktivno pjeva u crkvi.

Ovo izdanje pokazuje da zatonski čovjek prepoznaće i cijeni kulturnu vrijednost, njeguje i dići se svojom baštinom, pouzdaje se u Boga i njegovo vodstvo. Neka tako ostane i prenosi se s koljena na koljeno. Ono također izražava zahvalnost onima koji su njegovali i sačuvali zatonsko pjevanje te nastoji potaknuti mlade Zatonjane za daljnje njegovanje.

Mutimedijalni koplet o zatonskom pjevanju dio je projekta „Tradicjska kultura, globalizacija i lokalne prakse“ voditeljice dr.sc. Zorice Vitez (Institut za etnologiju i folkloristiku).

Dr. sc. Dragan Nimac

“VELIČA DUŠA MOJA GOSPODINA!”

Razložno možemo reći da je kršćanska vjera “raspjevana” vjera. Pjesma je tako duboko u njezinom središtu da zahvaća cijeli ljudski život: osobni i društveni život, sve njegove sadržaje i odnose, vremenite i vječne, zemaljske i nebeske.

Kršćanstvo je Radosna vijest o Božjem Kraljevstvu, o “životu u izobilju” koje Bog Otac trajno dariva svome narodu u Isusu Kristu svome Sinu po Duhu Svetom životvorcu i trajnom obnovitelju lica zemlje. Pjesma je najljepši izraz onih dubokih vibracija koje u ljudskom biću budi osjećaj ispunjenosti i radosti u vjeri da je Bogom ljubljeno biće, da može ljubiti i u ljubavi s Bogom i bližnjima živjeti i graditi bolji svijet, sada ovdje i sve do vječnosti. “Gospodin je moja snaga, Gospodin je moja pjesma!”

I Isus je pjevao pjesme svoga naroda u brojnim svečanostima i blagdanima, naročito o blagdanu Pashe. “Otpjevavši hvalospjeve, (poslije Večere) zaputiše se prema Maslinskoj gori” (Mk 14,26). Evanđelista Marko je zapisao da je Isus sa svojim apostolima pjevao u najiščekivanjem i najsvečanijem Času svoga života, na Posljednjoj Pashalnoj Večeri, koju je blagovao sa svojim učenicima u Jeruzalemu. Naredio im je da tu istu Večeru trajno “čine Njemu na spomen”.

Radosna Kristova vijest duboko je raspjevala kršćansku dušu našega hrvatskog puka, kroz sva njegova kršćanska stoljeća, sve do danas. Sve je u njegovom životu, od rođenja do smrti, bilo zahvaćeno i prožeto liturgijom i pjesmom ushitnom i zahvalnom. Pjesmom je izražavao svoju radost, svoje čežnje i nade, molitve i prošnje, ali i svoju žalost, plač i tjeskobu. Pjesmom je opjevao svoju povijest, stradanja i pobjede, i sva svoja tugovanja i slavlja. Snažna veličanstvena pohvalna pjesma svome Bogu Stvoritelju i Spasitelju “Tebe Boga hvalimo!” odjekivala je našim crkvama u svim životnim okolnostima, hrabrla je, jačala i nosila naš narod kroz teške povijesne izazove.

Svjedok sam zanosne snage tog pučkog pjevanja u našim crkvama u selu i gradu. Bile su to melodije na riječi liturgijskih i biblijskih tekstova, psalama, pripjeva i himni. Dirale su duboko i tako nježno i snažno obuzimale život kršćanskoga puka, njegove misli i osjećaje, duše i srce, da su ga uvodile u čudesni doživljaj susreta s Tajnom Boga živoga, koji usred svoga naroda i sa svojim narodom živi i putuje ovom "dolinom suza", te ga, po križu i smrti vodi u Uskrsnuće života u vječnosti. Ta pjesma je istinski odgajala, učvršćivala i hrabrla generacija kršćana u odvažnoj vjernosti Radosnoj vijesti evanđelja Kristova.

Mnoga su događanja utjecala na to da je u posljednjim desetljećima ta "izvorna pučka pjesma" sve više uzmicala pred "novim" pjesmama i instrumentima koji su, često puta bez pravih kriterija, ulazili u crkve i u liturgiju. U nekim župama je taj susret izvornoga i "novoga" bio dramatičan i bolan. Na žalost, u mnogim slučajeva na štetu onoga izvornoga pučkoga. Pjesma cijele Crkve koju su predvodili "pivači", često se svodila na pjesmu izabranoga zbora.

Godine 1994. pokrenuo sam u župi Zaton "Smotru pučkog crkvenog pjevanja pučkih pivača župa šibenske biskupije" pod imenom "Puče moj". To je bio pokušaj da se po mogućnosti "spasi" svekoliko pučko crkveno pjevanje, koje je sve više gubilo dah u mnogim župama, kako primorskog tako i zagorskog dijela biskupije. Ove godine Smotra je održana po trinaesti put. Kroz te godine prošlo je kroz Smotru više stotina pučkih crkvenih pjevača iz gotovo tridesetak župa biskupije šibenske, s različitim načinima pučkog pjevanja. Čuli smo gotovo sve pučke napjeve koji su se do danas zadržali u tim župama. Međutim mogli smo čuti i mnoge napjeve koji su se bili izgubili, ali su ih novi pjevači, potaknuti i ovom Smotrom, obnovili po sjećanju "starijih pivača", što nas je svaki put iznova uzradovalo.

Dobro je što se moglo čuti i vidjeti kako su mnogi mladi, marnim slušanjem i vježbanjem "ponovno otkrili" i zavoljeli ljepotu izvornog pučkog pjevanja, pa ga u odgovarajućim prigodama pjevaju u svojim župama. Mnogi od njih danas zapaženo sudjeluju i u drugim sličnim smotrama diljem Hrvatske i u inozemstvu.

Zahvaljujemo Dr. Draganu Nimcu koji i sam nosi u sebi snagu izvorne pučke liturgijske pjesme rodne župe Lišane, što je s velikim

zanosom zamislio i ušao u ostvarenje velevrijednog projekta, koji ima cilj sačuvati barem dio tog našeg vrijednog nacionalnog, kršćanskog crkvenog duhovnog blaga. Podržavam sva njegova nastojanja, njegov entuzijazam i veliki trud što ga je uložio i još ga neprestano ulaže u ovako opsežno zamišljeno djelo.

Ne sumnjam da će uz mnoge dobre suradnike i dobročinitelje ovaj projekt uspjeti ostvariti da pučko pjevanje, što većeg broja župa naše biskupije bude glasovno, literarno i vizualno sačuvano i dostupno svima. Bit će to veliki doprinos našoj kulturnoj baštini i spomen onim nebrojenim pjevačima koji su u našim župama vjekovima stvarali, njegovali i prenosili melodije koje su u župnim zajednicama duše uzdizale Bogu.

Vjerujemo da će ovo djelo potaknuti i druge da i dalje istražuju i njeguju bogatstvo stoljetnog pučkog crkvenog pjevanja. Željeli bismo da ono bude i nadahnuće za nove skladatelje liturgijskog pjevanja i pjesama u našoj suvremenoj Crkvi.

Neka to bude ne samo blago koje ćemo čuvati u "materinoj škrinji", nego blago s kojim ćemo se duhovno bogatiti, živjeti i nadahnjivati se, pjevati i ponositi se s njime kao znakom svoga, kršćanskoga nacionalnoga katoličkoga identiteta.

U vremenima koja nemilosrdno zatiru Božje i ljudske vrednote, treba nam i ovako raspjевano svjedočanstvo o Božjim izvorima koje je Bog u nama otvorio da teku i nose nam život, da bismo u trajnoj zahvalnosti živjeli u Božjoj radosti života.

Ovo djelo, njegove sudionike, podupiratelje i darovatelje, povjeravam zagovoru naše Gospe, naših svetaca i blaženika i na sve zazivam Božji blagoslov.

+ Ante Ivas, biskup šibenski

POVIJEST MJESTA I ŽUPE ZATON

Povijest Zatona

Zaton se smjestio na rubu istoimenog zaljeva, u kanalu koji spaja Prukljansko jezero sa Šibenskim zaljevom, 10-ak kilometara sjeverozapadno od Šibenika. Samo je pak ime „nomen est omen” – uvala. Najstariji spomen imena Zatona zabilježen je 1322. godine u kraljevoj potvrди šibenskih povlastica. Tamo, između ostaloga, stoji: „Unutar granice nalazi se otok Sustipanac kod Pirovca, zemlja Oštrica, Ivinj, Pišća, **Zaton**, Dolac Buzelaze - Dobri Dolac, Vodokrat - Vodice i Srima” (Šibenski diplomatarij, str. 17).

Premda se u dokumentima prvi put službeno spominje u srednjem vijeku, arheološka nam istraživanja otkrivaju da se život na području današnjega Zatona odvijao i mnogo tisućljeća prije. U prilog tome govore okamenjeni ostaci jelena i divljih konja te ljudski ostaci iz kamenoga doba koji su pronađeni u pećinama Tradnja i Šarine drage. Najbolji dokaz o kontinuiranoj naseljenosti ovoga prostora pruža nam dragocjen arheološki lokalitet Velika Mrdakovica koji je svega dva-tri kilometra udaljen od Zatona. Na toj su gradini otkriveni ostaci gradinskog naselja i fortifikacijskog sustava, a istraženo je više od stotinu grobova s bogatim inventarom. Iskopanu nekropolu može se smjestiti u dosta širok vremenski okvir između VI. i I. st. pr. Krista. Budući da najstariji slojevi pripadaju liburnsko-rimskom razdoblju, neki smatraju da je Velika Mrdakovica bila liburnsko naselje Arauzon o kojem je pisao Plinije u svojim putopisima. Mlađi pak slojevi odgovaraju helenističkom razdoblju, a najmlađi pripadaju rimskom razdoblju između III. i I. st. pr. Krista. Da se u zatonskom kraju živjelo u kontinuitetu, svjedoči starohrvatski grob djelomično usječen u liticu koji je pronađen na Velikoj Mrdakovici i koji se na temelju grobnih priloga može datirati u VII. st.

Pretpostavlja se da se tijekom srednjega vijeka blizu Zatona nalazilo danas nepoznato selo Humljani, čiji je župni patron bio

zatonski zaštitnik, sv. Juraj. Kraj srednjega i početka novoga vijeka u Zatonu obilježen je djelovanjem šibenske obitelji Tavelić, čije se prezime osobito u ranom novom vijeku bilježi kao Tavelić. Povijest je zabilježila neke članove obitelji Tavelić koji su obilježili zatonsku povijest: Nikolu, Tomu, Petra i Dominika. Iz istoga je roda bio i prvi kanonizirani svetac hrvatske krvi Nikola Tavelić koji je kao mladić mogao povremeno zaći u Zaton jer se nedaleko u zaleđu nalazio najstariji i za njegova života najugledniji franjevački samostan srednjovjekovne Hrvatske, onaj svete Marije na Bribiru. Tavelići iz Zatona posebno su se istaknuli u borbama protiv Turaka kada je značajnu ulogu u obrani Šibenika odigravala njihova kula u Zatonu. Budući da je kula s tri strane bila okružena morem, to joj je olakšavalo neprobojnost i obranu. Teško je odrediti točan položaj gdje se ona nalazila jer joj se danas nije sačuvalo niti traga, a don Krsto Stošić joj je odredio položaj da je „bila sagrađena blizu mora, gdje su biskupske zemlje“ (Stošić 2004: 29). Kao poveća kula na malom poluotoku vidljiva je i na kartama 16. stoljeća i 17. stoljeća (Kulaš 2006: 13-18). U svakom slučaju, Tavelića kula ostaje simbolom otpora, čvrstoće i neosvojivosti ovoga pitoresknog mjesta i Prukljanskoga jezera. No Zaton je tijekom 17. stoljeća ipak došao pod Turke. Tijekom Kandijskog rata neka su sela šibenskog zaleđa bila potpuno razorena, a izbjeglo se stanovništvo sklonilo u predgrađe Šibenika. Tavelića kula možda je upravo tada bila srušena. Tijekom Kandijskog rata u Šibeniku i njegovoj okolici bjesnjela je kuga koja je u grob odnijela i mnoge stare šibenske rodove. Među njima su i Tavelići. Budući da je u Zatonu uz sv. Jurja osobito bio čašćen sv. Roko, svetac koji je pružao utjehu okuženima i koji je štitio krajeve od kuge, taj nam podatak govori da su se Zatonjani stavili pod okrilje toga moćnoga sveca u jednoj od kužnih pandemija koje su harale Šibenikom i njegovom okolicom tijekom 17. ili 18. stoljeća. Ipak, za pretpostaviti je da je kult sv. Roka, čije je štovanje poticala Mletačka Republika, stigao u Zaton u 18. stoljeću jer se, kako piše prof. Grubišić, Zaton još krajem 17. stoljeća nalazio unutar turskih granica: „Turcima su ostali čitavi Ravnki Kotari. Prema Šibeniku granica je sada išla od Modrava s Prosikom i Vranskim jezerom koji su ostavljeni Turcima. Od Dobrog Doca granična turško-šibenska linija išla je Krkom do Bilica“ (Grubišić 1974: 109).

Odlaskom Turaka iz šibenskoga kraja stabilizirala se politička

Godine 1909. osnovana je „Vojska Srca Isusova“ koja je imala za cilj „iskorjenjivanje psovki i kletve“. Društvo je brojilo 90 članova, samo muškaraca. Svake prve nedjelje u mjesecu poslije podne članovi su obavljali pobožnosti u crkvi. Oni su u procesijama nosili kip i zastavu Presvetog Srca Isusova, dok je svaki član u javnim procesijama nosio u ruci medalju Presvetog Srca Isusova (Bareša 1996: 19).

Godine 1926. osnovano je pobožno društvo „Kćeri Marijinih“ pod pokroviteljstvom sv. Janje koje je u počecima imalo petnaestak članica, a nedugo im se pridružilo još dvanaest. Šibenski biskup je odobrio novo pravilo Društva 16. srpnja 1938. godine. Tada je preko večernje službe Božje primljeno i 10 novih djevojaka u Društvo (Bareša 1996: 21).

Bila su u Zatonu još dva udruženja. Godine 1937. osnovano je „Križarsko bratstvo“ za odrasle, a 1938. društvo „Marijin vrtić“ za mušku i žensku djecu (Bareša 1996: 25).

Sva ova laička udruženja, osim bratovštine sv. Luke, nestaju poslije II. svjetskog rata. Bratovština sv. Luke egzistira do pred kraj 20. stoljeća. U zadnje su vrijeme vidljivi neki pokušaji revitalizacije ovih laičkih udruženja, osobito bratovštine sv. Luke.

Šime Radnić

W
+

GLAGOLJAŠKO PUČKO CRKVENO PJEVANJE U ŽUPI ZATON

Današnji repertoar pučkoga crkvenog pjevanja u Zatonu, o čemu nam svjedoči i ovaj multimedijalni komplet, jasan je pokazatelj postojanosti duge tradicije pjevanja u okviru raznolikih, kroz godinu predviđenih, liturgijskih događanja. Zatonska svjedočanstva i zapisi govore o glagoljanju, tj. pjevanju na staroslavenskom jeziku hrvatske redakcije, pjevanju na arhaičnom hrvatskom jeziku ili šćavetu, te o aktualnom pjevanju po pučki na živom hrvatskom jeziku (Bareša 1996; Primorac 2007; Radnić 2009). To pjevanje, bez obzira na spomenute verzije tekstovnih izdanja, uobičajeno nazivamo *glagoljaško pjevanje*, od stručnjaka tako označeno i definirano. (Bezić 1973: 13; Kovačić 1996: 35-41).

Povjesni zapisi bilježe da se glagoljaško pjevanje upotrebljavalo u bogoslužju u župi Zaton sve do 1845. pa čak i do 1888. godine (Jelić 1906: br. 305), dok povjesničar Krsto Stošić tvrdi da je u navedenoj župi glagoljanje „ponovno uvedeno u najnovije doba“ (Stošić 1941: 28). To i danas potvrđuju zatonski župljeni prema čijim se sjećanjima do reforme II. vatikanskog koncila pjevalo na „starom glagoljaškom“, pa tako kažu da im je lakše pjevati *Pomiluj se Gospode*, nego *Smiluj se Gospodine*.

Povjesni pregled prakse zatonskog crkvenog pjevanja

O glagoljaško-pučkom pjevanju u Dalmaciji, koje paralelno s latinskom tradicijom traje sve do naših dana, značajnije se istraživalo i pisalo na području današnje Splitsko-makarske te osobito Zadarske nadbiskupije (Bezić 1973; Martinić 1981; Stjepanov, Bezić 1983). Što se pak tiče područja Šibenske biskupije, postoje nešto skromnija znanstvena istraživanja (Špralja 1996; Špralja 2004) te nekoliko multimedijalnih izdanja (Nimac, Čaleta 1998; Nimac 2006; Nimac 2008). Ipak, i na temelju ovih skromnih istraživanja, možemo se uvjeriti

da Šibenska biskupija, pa tako i sama župa Zaton, kraljevi višestoljetna postojanost prakse glagoljaško-pučkog pjevanja.

Tvrđnje o višestoljetnoj postojanosti zatonskoga crkvenog pjevanja temelje se i na činjenici prema kojoj se u župama zapadnog dijela Šibenske biskupije, gdje je smještena i župa Zaton, glagoljalo i u doba nastanka župe Zaton (1533. godine). Zahvaljujući izrazitom ponosu mještana na pjevanje i nastojanjima da mu se udahne lokalni duh, u Zatonu, kao i u ostalim župama Šibenske biskupije, stvorio se vlastiti glazbeni izraz i osobujnost melodija u bogoslužnim slavljima.

Izvještaji šibenskih biskupa tijekom XVI. i XVII. stoljeća nam govore da je Šibenska biskupija dosta pretrpjela zbog turskih osvajanja te je bila stješnjena uz morsku obalu i otoke. Na župama uz obalu u to su vrijeme djelovali uglavnom svećenici „ilirskog“ jezika, tzv. popovi glagoljaši (Lukinović 2001: 256). Odlaskom Turaka krajem XVII. stoljeća, život se pomalo normalizira. Početkom XVIII. stoljeća Zaton dobiva stalnog župnika, a posljedni glagoljaš „pop Stipe Botić sacerdote ilirico“ u Zatonu je službovao 1799. godine (Bareša 1996: 94). Odlaskom i toga posljednjeg popa glagoljaša zatonski župnici ipak ne prestaju *glagoljati*, jer nakon njega za zatonskog župnika dolazi don Frane Galiazi (1799-1803) koji će nastaviti njegovati glagoljaško pjevanje jednako kao i njegov nasljednik don Mate Jakovčev (1803-1817). Odlaskom don Mate nakratko prestaje *glagoljanje* u župi Zaton, iako su vjernici i dalje nastavili *glagoljati* sve do 1845. (Jelić 1906: XIX, br. 305; Bareša 1996: 12, 18). Potvrda o glagoljanju u župi Zaton je u glagoljski misal iz 1706. koji župa posjeduje do današnjih dana (*Missale Romanum Slavonico idiomate jussu s.d.n. Urbani Octavi editum – Romae Tipis sac. Cong. De Propaganda Fide MDCCVI*).

Više je razloga zašto je već tijekom prve polovice XIX. stoljeća prestalo glagoljanje u župi Zaton. Ponajprije, sve je manje popova glagoljaša bilo u Šibenskoj biskupiji jer je tendencija bila takva da svećenici slave misu na latinskom, a vjernici u većini župa gdje se dotada glagoljalo pjevaju na arhaičnom hrvatskom jeziku. Neki taj jezik nazivaju i „ščavet“ (Bezić 1973: 205; Špralja 1996: 18), premda se u užem smislu pod pojmom „ščavet“ podrazumjeva „lecionar“, tj. knjiga u kojoj su na hrvatskom jeziku osim misnih čitanja iz Staroga i Novoga zavjeta bili tiskani i neki drugi dijelovi mise (Šetka 1976; Hrvatski opći

biskupije. Uz župnike don Antu i don Marka, najviše su u realizaciju ovih smotri bile uključene Mirjana Jurić i Elida Živković-Pamić. Zahvaljujući nastojanjima Zatonjana, a osobito pjevača te župnika koji su to svesrdno pomagali i podupirali, na smotri se „kroz ovih 15 godina uvik nešto novo pivalo”.

Pjevači

Kao što smo već vidjeli, do II. svjetskog rata pjevanje su predvodili muški pjevači, dok će od tada pa sve do danas pjevanje u zatonskim crkvama predvoditi i muškarci i žene. Nekada su u staroj crkvi bili glavni pivači podiljeni u dva kora, te podpivači, dok danas „jedan započme a drugi svi prihvate”, kako to svjedoči Elida Živković Pamić (Radnić 2009).

Razlog većeg uključivanja žena u pjevanje ne treba samo tražiti u društvenim i političkim promjenama poslije II. svjetskog rata koje su potaknule žene na veće sudjelovanje u društvenom životu, već i u crkvenim reformama koje su ženama rezervirale više prostora u liturgiji. Prema tim istim crkvenim reformama nakon 1970-tih muški pjevači, koji su do tada tradicionalno pjevali na koru zatonske crkve spuštaju se u crkvu među ostali puk. Župnik don Ivo u kronici to ovako komentira: „15. II. 1970. – Pjevači su po prvi put vodili pjevanje sa klupa postavljenih sa strane oltara, a ne kao do sada s kora povrh glavnih vratiju. Uspjeh: cijela crkva pjeva skladnije”, dok 1981. godine bilježi: „Dvije klupe koje su do sada bile smještene s obje strane oltara uza zid, premještene su među druge klupe, radi boljeg pjevanja” (Bareša 1996: 53, 68). Danas u pjevanju sudjeluju muškarci i žene, ali treba reći da žene brojčano prevladavaju, dok muškarci uglavnom predvode pjevanje.

Zatonjani koji su nastavili dolaziti u crkvu i za vrijeme komunizma, činili su to ne samo pod utjecajem starijih, već i radi iznimne privlačnosti crkvenog pjevanja, kako se toga sjeća Ante Antulov: „u crkvi još od ditinjstva, priključivali smo se starijima pivati, rečeš drugom ‘aj dođi’, i tako bi to išlo” (Radnić 2009).

Zaključak

Kako povijest svjedoči, zatonsko crkveno pjevanje mijenjalo se pod utjecajima vanjskih društvenih ali i unutarnjih crkvenih prilika. Ipak, čini se da je danas to pjevanje stavljeni pred posebne izazove, poglavito zbog činjenice sveopćeg opadanja osjećaja za crkvenost općenito i vjerničke ravnodušnosti te zbog većeg prevladavanja drugih „modernijih“ načina pjevanja u bogoslužju. Zbog svih tih razloga ono tako spada u duhovnu baštinu s kulturnim identitetom, koji bi svakako trebalo zaštiti.

Kao što smo u ovom kratkom pregledu crkvenog pjevanja u Zatonu vidjeli, vjernici su uz pojedine župnike tijekom povijesti bili njegovi glavni „čuvari“. Ante Antulov o tome svjedoči: „Ovdje je bio jak komunizam. Uza sve to ipak se uspjelo sačuvati naše crkovno pjevanje. To je stoga što su ovdje ipak ostali ljudi koji su išli u crkvu, podržali vjeru. Četiri-pet ljudi je ovo izvuklo: Ćiro Živković (umro prije par godina), Cvitan Dragutin (Dragi) (umro 80-tih), Antulov Božo (umro 90-tih), Ante Živković (umro 90-tih) i Vice Kulaš (umro 80-tih). Još je bio Šijin čača, Šime stari. Ćiro je najviše izvukao, bio je najspособniji, najzaslužniji“ (Primorac 2007). Ćiro je pjevao mnoge solo dionice, kako to župnik zapisuje u kronici, a sve do smrti nastojao je pjevati „pištulu“. Njegova žena Milka je danas jedna od najboljih i najvjerodostojnjih živućih pripovjedača i svjedoka o zatonskom pučkom crkvenom pjevanju. Nihove dvije kćeri Elida Živković-Pamić i Elza Čoga i danas su uz majku Milku jedne od glavnih zatonskih crkvenih pjevača.

Uz gore spomenute pjevače, valja svakako spomenuti i ostale današnje pjevače koji njeguju i obnavljaju zatonsko pjevanje. Danas Tome Martinović pok. Stipe, zvani Čome započima pjevanje, pjeva psalame ili antifone, kao i Muku po Ivanu na Veliki petak. Ante Antulov pok. Bože zvani Đigi pjeva „pištule“ o svim velikim blagdanima, a ujedno je i „neslužbeni“ voditelj pučkih pjevača te najzaslužniji za raznovrsnost originalnih napjeva zatonjana kroz sve godine trajanja smotre „Puče moj“. U današnjem župskom zboru ima oko 30-tak pjevača. Popis pjevača koji su sudjelovali na snimanju zatonskog crkvenog pjevanja za ovaj naš multimedijalni komplet, donosimo i ovdje.

Dr. sc. Dragan NIMAC

KARAKTERISTIKE ZATONSKOG CRKVENOG PJEVANJA

Reperoar koji danas poznaju i prakticiraju pučki crkveni pjevači u Zatonu (stalni i promjenjivi dijelovi mise, poslanice, odgovori, litanije, liturgijske i paraliturgijske pjesme) je raznolik i prilično velik a karakterizira ga originalnost izvedbenog stila višeglasnog pjevanja.

Kao i u mnogim drugim župama, pučko crkveno pjevanje u Zatonu se do današnjeg vremena prenosilo usmenim putem. No, dok u susjednim župama možemo govoriti o čvrstoj povezanosti pučkog crkvenog pjevanja sa svjetovnim pučkim pjevanjem, to u Zatonu nije izrazit slučaj. Promjene i prekidi u kontinuitetu starije tradicije crkvenog pučkog pjevanja tijekom druge polovice prošlog stoljeća izazvane društveno-političkim procesima rezultirale su transformacijom ili nestankom do tada dominantnih arhaičkih stilova pjevanja. Muškarci, dotadašnji predvodnici crkvene glazbene prakse dobivaju čvrstog saveznika u ženskim glasovima koje svojim uključenjem pridodaju novu harmonijsku dimenziju. Isto tako, po uzoru na tada popularne urbane stilove pjevanje (današnje *klapsko pjevanje*) pjevanju se pridružuju muških duboki glasovi koji na tragu novijih tradicija dodaju novu paralelnu melodijsku liniju u basovskom registru. Harmonijska osnova koja je do tada odgovarala čvrstom suzvuku srednjeg registra tipičnog za svjetovna tradicijska pjevanja ovog područja, proširenjem nastalim uvođenjem novih glasova donosi novi "timbar" (suzvuk) crkvenom pučkom pjevanju u Zatonu. Novo višeglasje, u stvari je multiplicirano, u različitim registrima doneseno, dvoglasje. Rezultat toga je novi stil pjevanja vrlo različit od svjetovnih arhaičkih pjevanja kakva su se sve donedavna prakticirala u ovom kraju. Stariji stil svjetovnog tradicijskog pjevanja koji prevladava ovim prostorima arhaično je netemperirano tercno dvoglasje malog opsega kojeg su u prošlosti karakterizirali unisoni a u novije vrijeme kvintni završeci.

Istraživači pučke tradicijske vokalne glazbe, crkvene i svjetovne, kroz žive izvedbe i rijetke notne zapise često prate i uočavaju mijene

u glazbenoj praksi lokalnih pjevačkih zajednica. Za glazbenu praksu je karakteristično da se slobodno i spontano izvodi, slobodno formira i modificira. U ovako dinamičnom procesu česte su melodijske varijante napjeva, veće ili manje, isto kao i uzajamno prilagođavanje glazbenih elemenata postojećih domaćih melodijskih napjeva i novih, unesenih glazbenih elemenata. Odnos starije i novije tradicije, utjecaj novih glazbenih elemenata u svakom pojedinačnom slučaju je različit. Tako se u Zatonskom slučaju novina odnosi više na intervencije u načinu pjevanja, načinu harmoniziranja novih glasova. Noviji glazbeni stilovi i načini pjevanja, urbane tradicije zborskog pjevanja, posebice *klapsko pjevanje*, utjecali su na formiranje današnjeg, prepoznatljivog stila pučkog crkvenog pjevanja u Zatonu.

O promjenama glazbenih ukusa svjedoče rijetki sačuvani dokumentirani ili snimljeni zapisi. Jedan od zanimljivijih je radio emisija IVE Belamarića i IVE Furčića, *Oj Zatone, mili zavičaju – starinski napjevi iz Zatona kraj Šibenika*, emitirana 70-tih godina prošlog stoljeća. Uz pjevanje samačkih napjeva (Frane Mrša) i vrsne ženske pjevačke skupine koja izvodi tradicijske dvoglasne napjeve i muške pučke klape, autor emisije donosi kratak pregled glazbenog života na ovom području. Isteči starinska pjevanja, samačko i pjevanje po kotarski, koja su u prošlosti bila dominantna te nabraja niz oblika organizirane glazbene aktivnosti koji su, uz nezaobilazni novi način življjenja, donijeli promjene u glazbenoj praksi ovoga kraja. Oni ističe veliku ulogu bratovština, tj. njihovih pjevača koji su nakon otpjevanih misa u konobama i tovernama imitirali gradske pjevače, pripjevali napjeve koje su čuli ili u gradu ili za vrijeme služenja vojne obaveze u drugim krajevima. Autor u tekstu spominje osnivanje prvog pjevačkog zbora kojeg je u 30-tim godinama prošlog stoljeća osnovao i vodio svećenik Krnić. Pjevanje urbanih, dalmatinskih napjeva postaje u Zatonu popularno, osniva se i tamburaški zbor koji u drugoj polovici stoljeća (pod vodstvom IVE Furčića) postaje mandolinски zbor. U isto vrijeme ratna događanja donose nove promjene u crkvenom pjevanju; pjevati u crkvi više nije poželjno pa se pjevanju pridružuju djeca i žene. Dotadašnje crkveno pjevanje krasili su isključivo čvrsti muški glasovi. Opise njihova pjevanja donosi Elida Živković-Pamić u knjižici jubilarne smotre pučkog crkvenog pjevanja u Zatonu (*Puče moj. X. jubilarna smotra pučkog crkvenog pjevanja* 2004):

Muškarci su uvijek bili podijeljeni u dva kora i imali su svoja mjesta na „oru” crkve. Svaka grupa imala je svoga počimatelja ili „glavnog pivača” koji je morao biti dobrog grla i siguran u melodiju. Znalo se uvijek koji dio mise započinje koji od korova, lijevi ili desni. Tako su se naporedo „pivale i pištule”. Nakon što bi glavni pjevač ispjevao prve riječi (taktove), „vraćali su drugi „podpivači”, razmješteni oko njega, a onda i ostali puk. Sve do šezdesetih godina 20. stoljeća, odnosno do II. Vatikanskog koncila, na tzv. Velikim Misama, pjevalo se gotovo sve. S „predikom”, trajalo bi to više od sata i pol, do dva. Smatralo se da je pjevanje bilo dobro kad bi se crkva „orila”, a „čoka tresla” i „pivači naduli”. Žene koje su ostajale u okolnim kućama kuhanjući ručak, te oni koji su ostali vani ispred murava i oni u kajicima u portu, morali su sve dobro i razgovjetno čuti i razumjeti. Onda se „kontalo” da su „pivači” dobri. Uz svečane mise pjevale su se i „kantane večernje” i „jutarnje lekcije” za velike blagdane, mise za mrtve i gotovo svi obredi u Velikom tjednu.

Izvedbene karakteristike

Opis pjevanja u “prošlim vremenima” svjedoči o dobro uigranom sustavu koji se temeljio na čvrstom muškom pjevanju. Snaga i sonornost vodećih pjevačkih glasova najviše se cijenila, njihov status bio je povlašten. Sličnu ili istu situaciju nalazimo u mnogim susjednim župama, s razlikom da se kod nekih slična situacija zadržala i do danas (Prvić Šepurina). Iz opisa je moguće prepostaviti da se je pjevalo dvoglasno stilom pjevanja poznatim kao stil kvintnih završetaka (*pjevanje na bas*) koji spada u novije slojeve vokalne tradicije a tipičan je za čitavo područje šibensko-zadarskog zaleđa, za područje Ravnih Kotara. Taj način pjevanja karakteriziraju interвали terca i kvinta, dok su sekunde i kvarte znatno rjeđe. Vertikalni tonski sklopovi (nepotpuni akordi) nastaju kretanjem dionica, a ne iz same želje za harmoniziranjem. U današnjem zatonskom slučaju pjevanje na bas u starijim napjevima (stalni dijelovi mise, psalmi) može se osjetiti nekadašnja snaga tog pjevanja ali izvedba napjeva nije uvjerljiva iz čisto tehničkih razloga. Najveći broj izvedbi su izvedbe mješovitog sastava kod kojih muški istaknuti pjevač čvrstim glasom predvodi pjevanje ali je nadjačan ženskim glasovima koje

zanimljivi i tekstovi doneseni u lokalnim varijantnim oblicima. Slobodan se ritam temelji na ritmu što ga oblikuju akcenti riječi u slobodnom nevezanom govoru. Silabičko pjevanje pogoduje većoj jasnoći izgovora. Izražajnu snagu napjevima daje tekst kojega Zatonjani prilično jasno izgovaraju. Ritamska struktura teksta u pravilu je recipročna ritamskoj strukturi napjeva. Povremena neutralna terca u vodećem glasu - jedan od tragova tradicionalnog pjevanja koje odstupa od sustava 12 jednakih polotonova - osnovni je pokazatelj prošlih vremena kada je netemperirano pjevanje bilo posve uobičajena pojava u ovim krajevima. Karakteristično pjevanje u tjesnim intervalima i pjevanje *na bas* usko je vezano uz tradiciju svjetovnog folklornog pjevanja. Novije generacije polako gube taj osjećaj, ponajprije zbog upotrebe elektroakustičkih glazbala pri današnjem pjevanju. Spomen harmonijuma u ovoj župi odnosi se na period prije drugo svjetskog rata a župnik don Ivo Bareša u kronici navodi da je "na blagdan sv. Roka 1946, Živković Tome pratio je na harmoniju pjevanje u crkvi. Uz ostale pjevao je i posebni zbor djevojčica." (Bareša, 31). Pjevanje uz temperirano glazballo potpomoglo je izostanku netemperiranih intervalskih odnosa koji su krasili njihovo svjetovno pjevanje.

Na nosačima zvuka predstavljen je repertoar kojeg pjevači smatraju prepoznatljivim i posebnim nazivajući ga pri tom *svojim*, zatonskim pjevanjem. U prvom dijelu predstavljeni su stalni dijelovi mise koji se i danas za vrijeme bogoslužja pjevaju (*Gospodine smiluj se, Slava Bogu na visini, Svet, Jaganje Božji*). U misni obred spadaju i uvodne pjesme *Vidjeh vodu*, pjesme za vrijeme pričesti (*Zdravo tilo Isusovo i Zdravo krv Isusova*) te izlazna pjesma (*Budi hvalj'no po sve vrime*). Ostatak predstavljenog repertoara implicira o važnosti pjevanja u pojedinim dijelovima crkvene liturgijske godine, pojedinim crkvenim obredima kod kojih se posebno ističu korizmeno razdoblje i razdoblje Velikog tjedna, te muško pjevanje obreda za mrtve.

Mr. sc. Joško Ćaleta

**Popis svih crkvenih pučkih pjevača iz Zatona koji su sudjelovali
na snimanju CD-a**

List of singers

Ive Mrša (1924. pok. Roka)
Ive Bilušić (1941. pok. Petra)
Tome Martinović (1946. pok. Stipe) - Čome
Vinko Crnica (1949. Jure)
Dinko Cvitan (1949. pok. Dragutina) - Duka
Josip Cvitan (1949. pok. Ante) - Joško
Drago Martinović (1950. pok. Jose)
Tomislav Antić (1950. pok. Krste) - Bore
Ante Antulov (1951. pok Bože) - Đigi
Niko Bilušić (1952. pok. Marka)
Marijan Trcin (1954. pok Gabrijela) - Pladanj
Marijo Ševerdija (1955. pok. Ante)
Marijan Crnica (1962. Jure) - Čoko
Davor Puće (1962. Vinko) - Dašo
Boris Cvitan (1967. Dinko)

Milka Živković (1927. rođ. Trcin)
Milka Cvitan (1935. rođ. Martinović) - Mima
Mladenka Živković (1935. rođ. Dukić) - Mlada
Anka Kulaš (1935. rođ. Živković)
Genoveva Živković (1936. rođ. Antić) - Đena
Ljubica Puće (1938. rođ. Mrša) - Ljuba
Elida Živković-Pamić (1946. rođ. Živković)
Krstina Dukić (1951. rođ. Dodig) - Vera
Gordana Mrša (1954. rođ. Živković)
Elza Čoga (1957. rođ. Živković)
Mirjana Jurić (1963. rođ. Gašperov)

Notni zapisi koji slijede nisu transkripcija već rekonstrukcija zatonskog pučkog crkvenog pjevanja prema tonskim zapisima pjevanja.

PJEVANA BAŠTINA

Jaganjče Božji

♩ = 68

Žene

ko-ji-o - du-vi-maš - grije-čić svije - ta, smi - luj nam - sc.

Muški

Ja - ganj-če Bo - žji ko-ji-o - du-vi-maš - grije-čić svije - ta, smi - luj nam - sc.

Basi

Ja - ganj-če Bo - žji, ko-ji-o - du-vi-maš - grije-čić svije - ta, smi - luj nam - sc.

Ja - ganj-če Bo - žji, ko-ji-o - du-vi-maš - grije-čić svije - ta, smi - luj nam - sc.

Ja - ganj-če Bo - žji, ko-ji-o - du-vi-maš - grije-čić svije - ta, da - rej nam - sc.

Ja - ganj-če Bo - žji, ko-ji-o - du-vi-maš - grije-čić svije - ta, da - rej nam - sc.

Oče naš

L=92

The musical score consists of five staves of music for a single voice. The key signature is A major (no sharps or flats). The tempo is indicated as L=92. The lyrics are written in Glagolitic script below each staff. The first staff starts with 'O - će nai,'. The second staff starts with 'ko - ji je - si na - se - be si - ma,'. The third staff starts with 'me - ti se i - me tvo - je,'. The fourth staff starts with 'do - di kra - ljev - sho tve - je,'. The fifth staff starts with 'bu - di vo - lja tvo - ja,'. The sixth staff starts with 'ka - ko na - ne - bu ta - ko i na nem - ja.' The seventh staff starts with 'Kruh nai svag - da - nji daj nam - dia - nas.' The eighth staff starts with 'I ot - pu - sti na - ma du - ge na - le.' The ninth staff starts with 'ka - ko i mi ot - pu - sta - mo du - 2ni - ci - ma na - sim.' The tenth staff starts with 'i no u - vo - di nas u na - past.' The eleventh staff starts with 'na - go iz - ba - vi nas od zla.' The twelfth staff ends with 'A - mn.' The music features various note values including eighth and sixteenth notes, and rests. Measure lines and repeat signs are also present.

O - će nai,
ko - ji je - si na - se - be si - ma,
me - ti se i - me tvo - je,
do - di kra - ljev - sho tve - je,
bu - di vo - lja tvo - ja,
ka - ko na - ne - bu ta - ko i na nem - ja.
Kruh nai svag - da - nji daj nam - dia - nas.
I ot - pu - sti na - ma du - ge na - le.
ka - ko i mi ot - pu - sta - mo du - 2ni - ci - ma na - sim.
i no u - vo - di nas u na - past.
na - go iz - ba - vi nas od zla.
A - mn.

Zdravo Roko

Žene pri - či - sti, po ro-de - nju ple - me-ni - ti.
 Mulki Zdra - vo Ro - ko pri - či - sti, po ro-de - nju ple - me-ni - ti.
 Basi na pe-si - ma sli - ve sli - ka Kri - ža no - siš i pri - li - ka.
 na pe-si - ma sli - ve sli - ka Kri - ža no - siš i pri - li - ka.
 — > — — 2n

Zdravo Roko pričestiti,
po rođenju plemeniti,
na prsima slike sliku
Križa nosiš i prilika.

Kužne ričiš putujući
rane grdne doticuci.
I buduć ti ozgor dato
své ozdravljaš čudnovato.

Uteci se za nas Bogu
mnogo molbe tvoje mogu.
Moli Kralja od milosti
neka puku svome prošti.

KORIŠĆENA GRAĐA / THE USED SOURCES

BAREŠA, Ivo, *Kronika župe Zaton kod Šibenika od 1322. do 1992.*, Šibenik 1996.

FURČIĆ, Ivo, BELAMARIĆ, Ivo, *Oj Zatone, mili zavičaju – starinski napjevi iz Zatona kraj Šibenika*. Radio Zagreb, svibanj 1976.

PRIMORAC, Jakša. *Razgovor s pućkim crkvenim pjevačima u Zatonu kraj Šibenika, 16. lipnja 2007.* (neinventirana zvučna arhivska građa)

RADNIĆ, Šime. *Razgovor s pućkim crkvenim pjevačima u Zatonu kraj Šibenika, veljača 2009.* (neinventirana arhivska građa)

KAZIVAČI - MJĘSTANI ZATONA / NARRATORS

Milka Živković (r. 1927. Trcin)

Dinko Cvitan (r. 1940.)

Tome Martinović (r. 1946.)

Elida Živković-Pamić(r. 1946. Živković)

Ante Antulov (r.1951.)

Elza Čoga (r. 1957. Živković)

Mirjana Jurić (r. 1963. Gašperov).

LITERATURA / REFERENCES

- BEZIĆ, Jerko, *Folkorna glazba otoka Zlarina*, u: *Narodna umjetnost*, 18/1981., str. 27-148.
- BEZIĆ, Jerko, *Razvoj glagoljaškog pjevanja na zadarskom području*, Institut jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru, Zadar 1973.
- ČAPO ŽMEGAČ, Jasna, *Hrvatski uskrsni običaji*, Zagreb 1997.
- GRUBIŠIĆ Slavko, *Šibenik kroz stoljeća*, Šibenik 1974.
- Hrvatski opći leksikon*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 1996.
- JELIĆ, Lucas, *Fontes historici Liturgiae Glagolitico-Romanae. A XIII ad XIX saeculum*, Veglae 1906.
- JELINČIĆ, Jakov, *Biskupijski arhiv u Šibeniku*, u: *Sedam stoljeća Šibenske biskupije. Zbornik radova sa znanstvenog skupa. Šibenska biskupija od 1298. do 1998.*, Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., Gradska knjižnica Juraj Šižgorić, Šibenik 2001., str. 922-923.
- Katolička Dalmacija*, XXV/1894., br. 67-68.
- KOVAČIĆ, Slavko, *Don Frane Bulić i glagoljica*, u: *Crkva u svijetu*, 20/1985., 2, str. 173-174.
- KOVAČIĆ, Slavko, *Glagoljaši i glagoljanje u srednjoj Dalmaciji za vrijeme Hrvatskog narodnog preporoda 1835.-1848.*, u: *Prilozi sa znanstvenog skupa u Zadru od 8. do 9. svibnja 1986.*, održanog u povodu 150. obljetnice jubileja Ilirskog pokreta i 30. obljetnice Filozofskog fakulteta u Zadru, Zadar 1987., str. 351-364.
- KOVAČIĆ, Slavko, *Glagoljica, glagoljaši i glagoljaštvo*, u: *Župni list Zagvozd*, godina II, broj 2, Zagvozd 1996., str. 35-41.

KOVAČIĆ, Slavko, *Glagoljsko bogoslužje i glagoljaši na području srednje Dalmacije od XVI. do XX. stoljeća*, u: Kačić, 25/1993., str. 449-459.

KULAŠ, Vjekoslav, *Šibenski Zaton u riječi i slici*, Šibenik 2004.

LUKINOVIĆ, Andrija, *Šibenska biskupija u izvještajima ad limina u 17. i 18. stoljeću*, u: *Sedam stoljeća Šibenske biskupije. Zbornik radova sa znanstvenog skupa. Šibenska biskupija od 1298. do 1998.*, Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., Gradska knjižnica Juraj Šižgorić, Šibenik, 2001., str. 251-293.

MARKOVIĆ, Josip, *Običajnik župe Sikirevci*, Sikirevci 1986.

MARTINIĆ, Jerko, *Glagolitische Gesänge Mitteldalmatiens. Teil I (Text). Teil II (Noten)*, Gustav Bosse. Kölner Beiträge zur Musikforschung, Regensburg 1981.

NIMAC, Dragan (ur.), *Pučko crkveno pjevanje u župi Prvić Šepurina* (knjiga, 4 CD-a, 1 DVD), HKU Pjevana baština, Šibenik 2008.

NIMAC, Dragan (ur.), *Pučko crkveno pjevanje u župi Stankovci* (knjiga, CD i DVD), HKU Pjevana baština, Šibenik 2008.

NIMAC, Dragan (ur.), *Pučko crkveno pjevanje u župi Vodice* (knjiga, 2 CD-a, 1 DVD), HKU Pjevana baština, Šibenik 2006.

NIMAC, Dragan, ČALETA, Joško, i dr., *Lišanska misa*, Lišane 1998.

Puče moj. X. jubilarna smotra pučkog crkvenog pjevanja, Župski ured Zaton, Zaton 2004.

RELJANOVIĆ, Marijo, *Enciklika Grande Munus i pitanje obnove glagoljaštva u Dalmaciji*, u: *Radovi Zavoda povijesne znanosti HAZU u Zadru*, sv. 43/2001., str. 355-374.

Sacrosantum Concilium, Konstitucija o svetoj liturgiji, Dokumenti Drugog vatikanskog koncila, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1970.

- STEPANOV, Stjepan, BEZIĆ, Jerko, *Spomenici glagoljaškog pjevanja.*
Glagoljaško pjevanje u Poljicima kod Splita, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti – Razred za muzičku umjetnost, Muzikološki zavod muzičke akademije u Zagrebu, Zagreb 1983.
- STOŠIĆ, Krsto, *Sela Šibenskoga kraja*, Šibenik 1941.
- ŠETKA, Jeronim, *Hrvatska kršćanska terminologija*, Split 1976.
- Šibenski diplomatarij: zbornik šibenskih isprava*, uredili Josip Barbarić i Josip Kolarić, Muzej grada Šibenika, Šibenik 1986.
- ŠKARPA, Vicko, *Hrvatske narodne poslovice*, Šibenik 1909.
- ŠPRALJA, Izak, *Crkveno pjevanje u Prvić-Luci na otoku Prviću kod Šibenika*, u: *Bašćanski glasi*, 5/1996., str. 15-74.
- ŠPRALJA, Izak, *Glagoljaško pjevanje u Murteru*, u: *Murterski godišnjak*, 2/2004., str. 55-78.
- ZORČIĆ, Antun (Rapo), *Vila dalmatinska oliti Različne pisme*, Tiskom braće Batara, Zadar 1852. (reprint u izdanju Gradske knjižnice „Juraj Šižgorić”, Šibenik 1997.).

www.zaton-online.com

Zahvalujemo svima koji su sudjelovali i pomagali u ostvarenju multimedijalnog kompleta glagoljaško pučke crkvene pjevane baštine župe sv. Jurja u Zatonu kod Šibenika.

Na uslugama i savjetima zahvalujemo kazivačima običaja u Zatonu Milki Živković, Dinku Cvitan, Tomi Martinoviću, Elidi Živković-Pamić, Anti Antulovu, Elzi Čoga. Zahvalujemo i Editi Strikoman koja je zajedno sa suprugom Šimom Strikomanom odabirala fotografije za ovo naše izdanje, te Ivanu Maletiću.

Osobitu zahvalnost iskazujemo Mirjani Jurić koja je mnogo doprinijela u ostvarenju ovog projekta, kao i etnomuzikologu Jakši Primorcu na stručnoj podršci i radu prilikom snimanja.

Na podršci i pokroviteljstvu zahvalujemo Šibenskoj biskupiji, Ministarstvu kulture Republike Hrvatske, Hrvatskom društvu skladatelja, Strikoman Filmu.

Zahvalujemo Hrvatskoj Radio-Televiziji kao i svim njihovim djelatnicima koji su na bilo koji način pomagali i pomažu u ostvarivanju projekata Pjevane baštine.

Na nesebičnoj i velikoj suradnji zahvalujemo pjevačima župe Zaton i župniku don Marku Gregiću

Zahvalujemo i msgr. Anti Ivasu, biskupu šibenskom, na podržci u ostvarivanju naših projekata.

SADRŽAJ/CONTENTS

Dr. sc. Dragan NIMAC	Pjevana baština.....	5
	<i>A Heritage of Song.....</i>	8
Mons. Ante IVAS	Veliča duša moja Gospodina.....	11
	<i>My Soul Proclaims the Greatness of the Lord.....</i>	15
Šime RADNIĆ	Povijesne crtice mjesta i župe Zaton.....	21
	<i>Historical events in Zaton town and parish</i>	35
Dr. sc. Dragan NIMAC	Glagoljaško pučko crkveno pjevanje u Zatonu.....	49
	<i>Traditional glagolitic church singing in the parish of Zaton.....</i>	75
Mr. sc. Joško ĆALETA	Glazbene karakteristike crkvenog pjevanja u Zatonu.....	102
	<i>Characteristics of church singing in Zaton.....</i>	110
Popis pjevača / <i>List of the Singers.....</i>	115	
Notni zapisi / <i>Music Transcriptions.....</i>	116	
Literatura / <i>References.....</i>	136	
Zahvale / <i>Acknowledgements.....</i>	140	
Sadržaj / <i>Contents.....</i>	141	
Iz recenzija.....	142	

IZ RECENZIJA

...Pred nama je već četvrta knjiga u prepoznatljivu dizajnu i formatu s nosačima slike i zvuka. „Pjevana baština“ je od 2009. godine bogatija za Zaton...Koncizno i na temelju relevantne literature knjiga prati tragove zatonske prošlosti, koji od prapovijesti do današnjice gotovo isključivo nastaju iz strateškoga položaja zatonskoga krajobraza u kojem štićena uvala budno pazi na bilo kakve pomake u Šibenskom zaljevu....

Ivan Botica, prof.

asistent na Odjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu

...Polazeći od ovoga primjera, nije teško zaključiti kako se usmena predaja i u njoj nastali pučki napjevi kao i raznovrsni običaji mogu brzo zaboraviti, nekad postepeno djelomično, nekad čak i definitivno, ukoliko kroz dulje vremensko razdoblje ostani izvan svojih redovito uhodanih, pa makar i ciklusnih (jednom godišnje!) „pojavljivanja“. U tom smislu HKU Pjevana baština, projekt je svake pohvale vrijedan, koji podsjećajući na prošlost, kroz odgovarajuće radove, snimljene radove i transkripcije, ponovno u život vraća jedan značajan i neobičano vrijedan dio naše kulturne baštine.

Dr.sc. Jerko Martinić, etnomuzikolog

P J Ć V A N A

B A Š T I N A

GLAGOLJAŠKO PUĆKO CRKVENO
PJĘVANJE U ŠIBENSKOJ BISKUPIJI

Z A T O N

ŽUPA SV. JURJA - ZATON

IIDS
ZAMP

HRT

samofix

ORFEJ

